

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра інноваційного підприємництва та інвестиційної діяльності

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ЯРОШЕВСЬКИЙ Дмитро Олегович

УДК 631.11/16

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОЕКТУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА**

076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Д. О. Ярошевський

Керівник роботи
Вітвіцький Володимир Валентинович
д. е. н., професор

АНОТАЦІЯ

Ярошевський Д. О. Обґрунтування проекту інноваційного розвитку сільськогосподарського підприємства. Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 076 – підприємництво, торгівля та біржова діяльність. – Житомирський національний агроекологічний університет, Житомир, 2020.

В кваліфікаційній роботі викладені теоретичні, методичні та практичні аспекти формування проекту інноваційного розвитку ТОВ «Агростем». Проаналізовано стан інноваційної діяльності в агробізнесі Житомирської області, проаналізовано показники інноваційного розвитку галузі рослинництва в ТОВ «Агростем», обґрунтовано стратегічну карту та проект інноваційного розвитку досліджуваного господарства.

Ключові слова: інновація, інноваційний розвиток, інноваційні процеси, проект інноваційного розвитку, агробізнес.

SUMMARY

Yaroshevsky D. O. Substantiation of the project of innovative development of agricultural enterprise. *Qualifying work manuscript.*

Qualification work for the master's degree in specialty 076 – Entrepreneurship, trade and stock exchange activity. Zhytomyr National Agroecological University, 2020.

The qualification work outlines the theoretical, methodical and practical aspects of the formation of the project of innovative development of Ltd «Agrostom». The state of innovative activity in agribusiness of Zhytomyr region is analyzed, indices of innovative development of the plant growing industry in Ltd «Agrostom» are analyzed, the strategic map and project of innovative development of the studied economy are substantiated.

Keywords: innovation, innovative development, innovative processes, project of innovative development, agribusiness.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	7
Висновки до розділу 1	14
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	15
Висновки до розділу 2	23
РОЗДІЛ 3 ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОЕКТУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТОВ «АГРОСТЕМ»	25
Висновки до розділу 3	33
ВИСНОВКИ.....	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	37
ДОДАТКИ	41

ВСТУП

Постановка проблеми. Сучасна модель сталого розвитку економіки в цілому та її регіональних складових базуються на безперервній конвертації сучасних досягнень науково-технічного прогресу в новітні технології, якісні товари і послуги. Визнання провідної ролі науково-технічної та освітньої сфер у суспільному розвитку викликає необхідність розроблення і реалізації активних заходів з концентрації національних ресурсів та зусиль на пріоритетних напрямках науково-технічного і господарського розвитку в умовах відкритої ринкової економіки.

Аграрний сектор в Україні має значні перспективи розвитку. Ще не повністю використаний потенціал нарощування обсягів виробництва аграрної продукції. Надзвичайно великі перспективи якісного розвитку галузі приховані у сфері зберігання та переробки аграрної сировини. Повністю розкрити потенціал аграрного сектора країни може застосування інновацій. Нині, інноваційна діяльність переважно здійснюється у формі придбання нової техніки, сільськогосподарських машин, поліпшених порід тварин, нових кросів птиці, нових сортів та гібридів сільськогосподарських культур. Нарощуються можливості застосування нових технологій обробітку ґрунту, покращених мінеральних добрив, стимуляторів росту, застосування автоматизованих інформаційних систем, безпілотних літальних апаратів тощо. Практично не здійснюється придбання нових сучасних технологій виробництва сільськогосподарської продукції. Сільськогосподарськими підприємствами не здійснюються науково-технічні розробки. Це негативно відображається на формуванні ринку інновацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розвиток економіки на інноваційних засадах вивчали Й. Шумпетер, І. Ансофф, П. Друкер Є. Вітте, Е. Денісон, М. Кондрат'єв, Г. Менш та інші. В Україні інноваційний розвиток сільського господарства знаходиться у полі зору науковців Національної академії аграрних наук та її структурних підрозділів, зокрема Національного наукового

центру Інститут аграрної економіки (Шпикуляк О. Г., Курило Л. І., Мазуренко О. В., Тивончук С. О.) [1], Інститут Садівництва НААН (Г. М. Ткаленко, І. В. Гриник, С. В. Ретьман, та ін) [2], Інститут розведення і генетики тварин ім. М. В. Зубця (М. Я. Єфіменко, М. В. Гладія та ін.) [3] загалом більше 50 наукових установ. Значна частка наукових досліджень з питань інноваційного розвитку здійснюється вузівським сектором [4; 5; 6; 7; 8; 9]. Поступово активізуються наукові дослідження приватних компаній. Проте зусиль, що здійснюються, недостатньо для активізації інноваційної складової. Інертною залишається прикладна сфера щодо застосування науково-технічних досягнень у виробничій сфері, адаптації їх до умов господарства, посилення зацікавленості сільськогосподарських товаровиробників у впровадженні нововведень.

Мета і завдання дослідження. Мета роботи полягає в дослідженні теоретико-методологічних основ інноваційного розвитку та розробці проекту інноваційного розвитку ТОВ «Агростем». Відповідно завданнями є:

- дослідити теоретико-методологічні основи інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств;
- проаналізувати сучасний стан інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств Житомирської області;
- запропонувати сучасні моделі інноваційного розвитку підприємницьких структур агробізнесу;
- обґрунтувати проект інноваційного розвитку ТОВ «Агростем».

Предмет та об'єкт дослідження. *Об'єктом дослідження* є інноваційний розвиток підприємницьких структур та організацій в агробізнесі. *Предметом дослідження* є сукупність теоретичних, методичних та практичних положень розробки проекту інноваційного розвитку ТОВ «Агростем».

Методи дослідження. У процесі дослідження використано метод логічного та історичного підходу при вивченні теорій інноваційного розвитку, діалектичної й формальної логіки для дослідження теоретичних та методологічних положень, монографічний для вивчення досвіду окремих

суб'єктів господарювання, аналізу та синтезу для визначення чинників інноваційного розвитку та формування концептуальної моделі інноваційного розвитку, систематизації для структурування економічної інформації та дослідження взаємозв'язків між різними стадіями та етапами інноваційної діяльності, узагальнення для опрацювання спільних рис інноваційного розвитку.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Результати дослідження доповідались на Міжнародному науково-практичному форумі «Інтелектуальна економіка в умовах суспільних трансформацій» 25 жовтня 2019 р. (ЖНАЕУ) на тему – Сучасний стан інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств Житомирської області, Міжнародної науково-практичної конференції «Становлення механізму публічного управління розвитком територій як пріоритет державної політики децентралізації» 28–29 листопада 2019 р. (ЖНАЕУ) на тему – Перспективні напрями інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, науково-практичній конференції науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та молодих вчених НІІ економіки та агробізнесу «Наукові читання – 2019» (ЖНАЕУ) на тему – Інноваційні аграрні кластери як механізм модернізації аграрного сектора.

Практичне значення отриманих результатів. На основі дослідження інноваційних процесів в агробізнесі Житомирської області та стану інноваційного розвитку ТОВ «Агростем» обґрунтовано проект інноваційного розвитку галузі рослинництва для досліджуваного господарства.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до розділів та загальних висновків, списку використаних джерел з 40 найменування. Основний зміст роботи викладено на 36 сторінках комп'ютерного тексту, містить 5 таблиць і 5 рисунків.

ВИСНОВКИ

Варто зазначити, що на сьогодні агроінновація є остаточним результатом запровадження новації у галузі сільського господарства, яка стосується впровадження нової продукції (послуги), сорту рослин, породи тварин, засобів захисту рослин або тварин, технологій, техніки, організації виробництва, екології, а також соціальної сфери села, яка призвела до бажаного економічного, соціального, екологічного та інших видів ефекту.

Систематичне та перманентне впровадження інновацій формує інноваційний тип розвитку. Сучасне розуміння інноваційного розвитку суб'єктів господарювання пов'язане з перетворенням наукових знань, наукових ідей, винаходів у фізичну реальність (нововведення), яка змінює звичний стан процесів у певній сфері суспільних відносин. Створення, впровадження та поширення інновацій є невід'ємними етапами інноваційного процесу важливими характеристиками якого є наукового технічна новизна новації, її практична цінність, комерційний потенціал та здатність задовольняти нові суспільні потреби.

Інноваційний розвиток визначається як перспективний напрям розвитку, який створює сприятливе середовище для ефективного використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств та посилення їх конкурентоспроможності. Інноваційний розвиток стає фактором формування ринку, стимулюючим чинником тісної та взаємовигідної співпраці ринкових агентів щодо продукування доданої вартості, створення нових інноваційних продуктів з великим ринковим потенціалом.

Агробізнес Житомирської області характеризується низьким рівнем інноваційних процесів. Інноваційна діяльність переважно здійснюється у напрямку оновлення основних засобів, придбання нових сортів сільськогосподарських культур чи порід тварин, нової техніки. Проблемними аспектами інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств залишаються відсутність достатніх фінансових ресурсів на інноваційні заходи у

підприємств, нерозвиненість інноваційної інфраструктури та не готовність підприємств співпрацювати з організаціями науково-дослідної сфери щодо замовлення та впровадження інноваційних розробок. Кількість інноваційно-активних підприємств та підприємств, що впроваджували інновації у виробництві харчових продуктів та напоїв становить 20–25 %. Питома вага інноваційної продукції коливається в межах 1–4 % від загальної вартості харчових продуктів.

ТОВ «Агростем» відноситься до типових сільськогосподарських підприємств Житомирської області. Дослідження його інноваційної та інвестиційної діяльності свідчить, що керівництво підприємства орієнтується в першу чергу на оновлення матеріально-технічної бази. Натомість впровадження радикальних інновацій стримується відсутністю достатніх власних фінансових ресурсів та недоступності зовнішніх інвестиційних ресурсів, а також невпевненістю щодо можливості реалізації таких інноваційних проектів на базі підприємства.

На підприємстві відчуються усі переваги економічної співпраці вертикальної та горизонтальної інтеграції. Для посилення обміну інформацією, знаннями, передачі частини функцій на аутсорсинг, активне створення ринку потрібна тісна співпраця різних учасників ринкового середовища (приватного бізнесу, громадських організацій, дослідницьких організацій, навчальних закладів, державних та місцевих органів управління тощо). Вирішальна роль у функціонування такої інноваційної структури відводиться науково-дослідній підсистемі.

ТОВ «Агростем» відчуває усі переваги участі у діяльності високоінтегрованої організації. Наявність тісних взаємозв'язків між учасниками генерує додаткові ефекти. Враховуючи переваги комплексного підходу до розв'язання завдань нами обґрунтування проекту інноваційного розвитку ТОВ «Агростем». Запровадження даного проекту, за прогнозними оцінками у досліджуваному підприємстві дозволить підвищити урожайність зернових на 11 %, знизити матеріальні витрати на 25–30 %, знизити негативний вплив на

довкілля через оптимізацію застосування засобів захисту рослин та мінеральних добрив, підвищення оплати праці на 8 %.

З метою створення інноваційного середовища в агробізнесі області та посилення інноваційної активності ТОВ «Агростем» вбачається доцільним формування кластерних структур в регіоні дослідження. За рахунок кластеризації забезпечується концентрація та спеціалізація агропромислового виробництва з формуванням на території замкнених циклів «виробництво-зберігання-переробка-просування сільськогосподарської продукції». Інтеграція на основі корпоратизації, кооперації та спеціалізації, швидкого обміну знаннями сприятиме підвищенню конкурентоспроможності суб'єктів господарювання та посилення соціально-економічного розвитку територій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Формування ефективної системи інноваційного забезпечення сільського господарства / Лупенка Ю. О. та ін. К. : ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2012. 182 с.
2. Рекомендації із застосування безпестицидної технології захисту овочевих культур від хвороб і шкідників при виробництві органічної продукції / Ткаленко Г. М. та ін. К. : КТ «Забеліна-Фільковська Т. С. і компанія Київська нотна фабрика», 2018. 52 с.
3. Науково-експериментальна база Інституту розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця НААН в умовах ринкових відносин / М. Я. Єфіменко та ін; за редакцією академіка НААН М. В. Гладія. Чубинське, 2017. 41 с.
4. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. К.: КНЕУ, 2003. 504 с.
5. Мартинюк М. А., Ратошнюк Т. М. Інновації в сільському господарстві. *Наука й економіка*. 2014. № 2 (34). С. 94–98.
6. Рубан В., Чубакова О., Некрасов В. Інноваційна модель стратегічного розвитку України: методологія і досвід. *Економіка України*. 2003. № 6. С. 14–15.
7. Пархоменко Т. В., Красношарпа В. В. Формування системи управління інноваціями на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2014. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2940>.
8. Янковська О. І. Економічна сутність інновацій. *Економіка. Наука. Інновації*. 2009. № 1. URL : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/eui/2009_1/zmist.html.
9. Кісіль М. І. Сучасні виклики, стратегічні пріоритети та завдання щодо інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства. *Інноваційна економіка*. 2014. № 1. С. 14–19. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2014_1_4.
10. Павлова Г. Є. Особливості аграрного сектора в національній економіці. *Ефективна економіка*. 2014. №2. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua> (дата звернення 15.11.2019).

11. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: навч. посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. 278 с.
12. Кузьминчук, Н. В. Інноваційний розвиток як складова формування конкурентоспроможності промислового підприємства: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Економіка*. 2014. Вип. 2 (43). С. 11–16.
13. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. КНЕУ. К. : КНЕУ, 2003. 504 с.
14. Інноваційний розвиток підприємства : навч. посіб. / Микитюк П. П., Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Скочиляс С. М. Тернопіль : ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с.
15. Князевич А. О., Крайчук О. В. Механізми управління інноваційним розвитком : моногр. Рівне : Видавець О. Зень, 2011. 136 с.
16. Управління інноваційним розвитком соціально-економічних систем : колективна наукова монографія / Касьянова Н. В. та ін. К.: Видавництво Ліра-К, 2019. 232 с.
17. Крамської Д. Ю., Кучинський В. А. Аналіз та удосконалення економічного змісту понять інновації і інноваційний розвиток. *Вісник НТУ «ХПІ»*. Сер. *Технічний прогрес і ефективність виробництва*. 2013. – № 22(995). С. 22–33.
18. Проблеми управління інноваційним розвитком підприємства у транзитивній економіці : монографія / За заг. ред. д. е. н., проф. С. М. Ілляшенка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. 582 с.
19. Егоров П. В., Шакура О. А. Синтез механізмів управління інноваційним розвитком промисловості України : монографія. Донецьк: ООО «Юго-Восток, ЛТД», 2009. 168 с.
20. Волощук Л. О. Інноваційний розвиток промислового підприємства: сутність та проблеми аналітичного забезпечення в умовах індикативного управління. *БізнесІнформ*. 2014. № 11. С. 75–79.

21. Innovation to strengthen growth and address global and social challenges: Ministerial report on the OECD Innovation Strategy. URL: <https://www.oecd.org/sti/45326349.pdf> (дата звернення 09.10.2019).

22. Каракай Ю. Роль держави у стимулюванні інноваційної діяльності. *Економіка України*. 2007. №3. С. 40–51.

23. Гросул В. А. Проблеми інноваційної діяльності в Україні. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*. 2010. №1(3), т. 1. С. 76–82.

24. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобальних викликів»: Постанова Верховної Ради України від 21.10.2010 р. № 2632-VI. Веб-сайт: *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2632-17> (дата звернення 22.09.2019).

25. Готра В. В. Сучасний стан та проблеми інноваційного розвитку аграрного сектору України. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 6(156). С. 79–84.

26. Петрушина Т. О. Стан науки в Україні (за оцінками вітчизняних та зарубіжних експертів). *Вісник НАН України*. 2017. №11. С. 66–80.

27. Статистичний щорічник Житомирської області за 2018 рік : статистичний збірник / за ред. Г. Пашинської. Житомир : Головне управління статистики у Житомирській області, 2019. 480 с.

28. Ярошевський Д. О. Сучасний стан інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств Житомирської області. *Інтелектуальна економіка в умовах суспільних трансформацій* : Матеріали V Міжнар. наук.-практ. форуму, 25 жовт. 2019. Житомир : ЖНАЕУ, 2019. С. 692–698.

29. Ткаченко В. Г., Богачев В. И. Кластеры в системе аграрного производства: сущность и значение в реализации инновационной политики государства. *Вісник економічної науки України*. 2011. № 2. С. 182–189.

30. Дацій О. І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України. К.: ННЦ ІАЕ, 2004. 428 с.

31. Словник іншомовних слів Мельничука. Інтенсифікація. Веб-сайт: Словопедія. URL: <http://slovopedia.org.ua/42/53383/283047.html> (дата звернення 15.09.2019).

32. Без інновацій агробізнесу не стати ефективним. Веб-сайт: Seeds. URL: <https://www.seeds.org.ua/bez-innovacij-agrobiznesu-ne-stati-efektivnim> (дата звернення 15.09.2019).

33. Ярошевський Д. О. Перспективні напрями інноваційного діяльності сільськогосподарських підприємств. *Становлення механізму публічного управління розвитком територій як пріоритет державної політики децентралізації* : зб. наукових праць. Житомир: ЖНАЕУ, 2019. С. 615–617.

34. Огляд українських систем для автоматизації агробізнесу. Веб-сайт: *Український проект бізнес-розвитку плодоовочівництва UHBDP*. URL: <https://uhbdp.org.ua/news/innovatsiji-v-apk/1165-oglyad-ukrajinskikh-sistem-avtomatizatsiji-agrobiznesu> (дата звернення 16.01.2020).

35. Огляд агродронів українського виробництва. Частина 1. Веб-сайт: SMART Farming. URL: <https://smartfarming.ua/ua-blog/obzor-agrodronov-ukrainskogo-proizvodstva-chast-1> (дата звернення 16.01.2020).

36. Тематика тренінгів. Веб-сайт: *Тренінги в Україні*. URL: <https://www.training.com.ua/action/open> (дата звернення 16.01.2020).

37. Ярошевський Д. О. Інноваційні аграрні кластери як механізм модернізації аграрного сектора. *Наукові читання – 2019* : збірник тез доповідей наук.-практ. конф. наук.-пед. працівників, докторантів, аспірантів та молодих вчених ННІ економіки та агробізнесу. ЖНАЕУ, 2019. С. 402–406

38. Іванько А. В. Розвиток аграрного сектора регіону на основі кластерного підходу. *Економіка АПК*. 2009. № 4. С. 32–37.

39. Щодо державної політики підтримки розвитку аграрних кластерів в Україні. Аналітична записка. Веб-сайт: *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/760/> (дата звернення 09.10.2019).

40. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво в Україні: проблеми становлення і розвитку : монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2005. 263 с.